

Sygn. akt I CSK 9/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

SSA Jacek Grela

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego
w W.

przeciwko M. T.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 18 lutego 2015 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 maja 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w W. pozwem z dnia 15 lipca 2011 r. domagał się zasądzenia od pozwanego M. T. kwoty 100.000,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu i kosztami procesu. W uzasadnieniu wskazał, że dochodzona kwota stanowi należność z tytułu nieuiszczonej opłaty od pozwu, określoną wyrokiem Sądu Okręgowego w W. sprawie ... 1094/04, obciążającą M.-H. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. Orzeczenie to uprawomocniło się w dniu 4 lipca 2006 r. a egzekucja stwierdzonej nim należności przeciwko wymienionej spółce okazała się bezskuteczna. Pozwany w okresie od 10 maja 2006 r. do 13 grudnia 2006 r. pozostawał członkiem zarządu spółki M.-H., w związku z czym ponosi odpowiedzialność za to zobowiązanie na podstawie art. 299 k.s.h.

Sąd Rejonowy w W. nakazem zapłaty wydanym w dniu 20 lipca 2011 r. w postępowaniu upominawczym uwzględnił powództwo w całości a po rozpoznaniu sprzeciwu pozwanego wyrokiem z dnia 16 listopada 2012 r. oddalił je i orzekł o kosztach postępowania. Sąd Rejonowy uznał za usprawiedliwiony zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia. Wskazał przy tym, że chociaż postanowienie o umorzeniu egzekucji przeciwko spółce M.-H. zostało doręczone powodowi w dniu 27 stycznia 2009 r., to trzyletni termin przedawnienia tego roszczenia - określony w art. 442¹ § 1 k.c. - rozpoczął bieg już w dniu 13 listopada 2007 r., tj. z chwilą ujawnienia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym oraz w rejestrze przedsiębiorców informacji o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości tej spółki z uwagi na brak majątku wystarczającego na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego; dokonanie tych czynności umożliwiło powodowi powzięcie wiadomości o bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego. Podzielając przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną, podkreślił, że – w świetle art. 15 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 ze zm.; dalej: „u.k.r.s.”) - od dnia ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym informacji o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości

spółki M.-H. powód nie może zasłaniać się nieznaną ogłoszonego wpisu, ujawnionego w rejestrze przedsiębiorców.

W skardze kasacyjnej - opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) - powód zarzucił naruszenie art. 442¹ § 1 k.c. w związku z art. 299 § 1 k.s.h., art. 15 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.r.s. i art. 16 u.k.r.s. przez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że przed wniesieniem pozwu w sprawie niniejszej doszło do przedawnienia dochodzonego roszczenia a dowiedzenie się przez powoda o bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce M.-H. nastąpiło z chwilą ujawnienia w Krajowym Rejestrze Sądowym informacji o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości tej spółki z uwagi na fakt, że jej majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy uwzględniającego powództwo w całości, bądź – na wypadek nieuwzględnienia tego wniosku - uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ocena zasadności zarzutu podniesionego w skardze kasacyjnej wymaga określenia początku biegu terminu przedawnienia roszczeń wierzycieli spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko członkom jej zarządu, dochodzonych na podstawie art. 299 k.s.h. Nie budziło sporu między stronami - co, w świetle utrwalonego stanowiska judykatury (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009, nr 2, poz. 20 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 października 2007 r., II CSK 301/07, nie publ.; z dnia 7 lutego 2007 r., III CSK 208/06, nie publ. i z dnia 24 czerwca 2005 r., V CK 736/04, nie publ.), jest zrozumiałe - że do roszczeń tych ma zastosowanie art. 442¹ k.c. Kontrowersje wzbudzała natomiast kwestia, czy w konkretnym stanie faktycznym trzyletni termin przedawnienia, przewidziany w § 1 zdanie pierwsze tego przepisu, rozpoczął swój bieg z chwilą doręczenia powodowi postanowienia komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego -

wszczętego w celu ściągnięcia należności dochodzonej w sprawie niniejszej – z uwagi na bezskuteczność egzekucji, tj. z dniem 27 stycznia 2009 r., czy też z chwilą ujawnienia w rejestrze przedsiębiorców informacji o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki M.-H. z uwagi to, że jej majątek nie wystarczał na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego oraz zamieszczenia ogłoszenia o tym w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, a więc z dniem 13 listopada 2007 r.

W piśmiennictwie i orzecznictwie podkreśla się, że - zgodnie z regułą ogólną, wyrażoną w art. 120 k.c. - biegu terminu przedawnienia rozpoczyna się niezależnie od świadomości uprawnionego co do istnienia przysługującego mu roszczenia. W art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. ustawodawca uregulował jednak początek biegu terminu przedawnienia w sposób szczególny, wiążąc go z powzięciem przez poszkodowanego wiadomości o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Z unormowania tego wynika, że świadomością poszkodowanego muszą być objęte wszystkie przesłanki warunkujące powstanie roszczenia. Termin przedawnienia roszczenia deliktowego może rozpocząć swój bieg dopiero wtedy, gdy poszkodowanemu znany jest zarówno sam fakt powstania szkody, jak i osoba obowiązana do jej naprawienia; nie chodzi przy tym o chwilę, w której poszkodowany powziął jakąkolwiek wiadomość na temat tych okoliczności, ale o moment otrzymania takich informacji, które - ocenione według kryteriów obiektywnych - w pełni je uprawniają (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 października 2007 r., II CSK 301/07, nie publ. i z dnia 21 października 2011 r., IV CSK 46/11, nie publ.).

W przypadku roszczeń wynikających z art. 299 k.s.h. bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym wierzyciel dowiedział się o bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko spółce. Świadomość tego stanu rzeczy nie musi łączyć się wyłącznie z doręczeniem postanowienia komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z powodu jej bezskuteczności; może ona wynikać z każdego dowodu wskazującego na to, że spółka nie ma majątku pozwalającego na zaspokojenie zobowiązania dochodzonego w drodze powództwa z art. 299 k.s.h. W orzecznictwie przyjmuje się, że bieg terminu przedawnienia roszczenia przewidzianego w tym przepisie

może być liczony od dnia dowiedzenia się przez powoda o wydaniu postanowienia o umorzeniu postępowania upadłościowego, o ile z tego postanowienia wynika oczywisty brak majątku spółki na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 października 2007 r., II CSK 301/07 oraz z dnia 14 lipca 2010 r., V CSK 30/10 – nie publ.). Należy podkreślić, że - w myśl przytoczonego poglądu - decydujące znaczenie dla rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia ma wiedza wierzyciela o zdarzeniu wywołującym ten skutek, a nie potencjalna możliwość powzięcia o nim wiadomości.

W świetle powyższego zapatrywania, aprobowanego przez skład orzekający, nie ulega wątpliwości, że bezskuteczność egzekucji w rozumieniu art. 299 § 1 k.s.h. może potwierdzać również oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki na podstawie art. 13 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego. Powzięcie przez powoda wiadomości o postanowieniu tej treści i jego przesłankach rozpoczęłoby zatem bieg terminu przedawnienia przewidzianego w art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w okolicznościach sprawy niniejszej powód nie może zasłaniać się brakiem wiedzy o bezskuteczności egzekucji wynikającej z oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki M.-H., gdyż sprzeciwia się temu art. 15 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.r.s., wyłączający możliwość zasłaniania się nieznajomością ogłoszonych wpisów. Ocenę tę można byłoby uznać za uzasadnioną jedynie przy założeniu, że przesłanka „dowiedzenia się” o stanie majątku spółki, nie pozwalającym na pokrycie nawet kosztów postępowania upadłościowego, zostaje spełniona już w chwili powstania potencjalnej możliwości zapoznania się z treścią ogłoszenia o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości oraz objętego nim wpisu w rejestrze. Z zapatrywaniem takim - co trafnie zarzucił skarżący - nie można jednak się zgodzić.

Zasada jawności materialnej rejestru sądowego nie ma charakteru bezwzględnego. Chroni ona przede wszystkim bezpieczeństwo obrotu. Niemożność zasłaniania się nieznajomością ogłoszonego wpisu - przewidziana w art. 15 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.r.s. - nie statuuje domniemania zapoznania się przez wierzyciela z treścią wpisu od chwili jego dokonania i nie modyfikuje reguł

określających bieg terminu przedawnienia roszczeń deliktowych. Skoro - stosownie do jednoznacznego brzmienia art. 442¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. - początek biegu terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego wyznacza chwila rzeczywistego dowiedzenia się przez poszkodowanego o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia, to wystąpienie samej możliwości uzyskania tej wiedzy pozostaje bez znaczenia dla biegu tego terminu.

Wypada zauważyć, że w orzecznictwie dotyczącym wykładni art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 707 ze zm.), wyłączającego - analogicznie do rozwiązania przyjętego w art. 15 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.r.s. - możliwość zasłaniania się nieznanomością wpisu, przyjmuje się, że zasada ta nie może być utożsamiana z ustawową fikcją zapoznania się przez właściciela nieruchomości z treścią wpisów w prowadzonej dla niej księdze wieczystej w chwili ich dokonania, a w konsekwencji - otwierać terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2013 r. III CZP 27/13, OSNC 2014, nr 1, poz. 4).

Sąd Okręgowy wyszedł z odmiennego - błędnego - założenia, co nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutu podniesionego w skardze kasacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.